ГЛАС ЦРНОГОРЦА

НЕДЈЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПОЛИТИКУ И КЊИЖЕВНОСТ.

БРОЈ 5. НА ЦЕТИЊУ, У СУБОТУ, 31. ЈАНУАРА (12. ВЕЉАЧЕ) 1876. ГОДИНА IV. (VI.)

„ГЛАС ЦРНОГОРЦА“ излази један пут недјељом. Стаје: за ЦРНУ ГОРУ и АУСТРО-УГАРСКУ год. ф. 6; по год. 3; четврт год. ф. 1. 50. н. За СРБИЈУ год. ф. 7; по г. ф. 3. 50.; четврт ф. 1. 75. н. За све друге земље год. ф. 9. по год. ф. 4.: четврт год. ф. 2. За остале ствари се на год 5 новчића. Продајати и све наручбине шиљу се администрацији, а дописи уредништву на Цетињу.

ПРЕДВИЂЕЊА.

10. Маја год. 1868 био је особито свечан дан у Цариграду. У саму зору видио си паше у свечаној униформи по сокацима. Посада пријестонице стајаше упарађена, а војничка музика свираше. Гарда султанова блисташе се у најбогатијем одјелу. На све стране говораше се о великом, епохалном догађају, који је одређен, да Турску препороди. Наиме изишао је велики ферман о реформама, који царевини царевинско вијеће даје. Његово Величанство Султан отворио је лично са напредном помпом „Шурајдевлет“ и то овијем ријечима:

„Прва је брига моје владе, да постави слободу и једнакост свијех народа моје царевине и да је стално утврди. У то име ја сам закључио, да установи царевинско вијеће, којега чланови имају се узети из свијех редова укупнога пучанства. Тако састављени сенат обезбјеђује све установе правде“.

Иза Султана устане Али паша, да оне лијепе ријечи учини још драгоцјенијема, да их објасни и допуни. И у својему дугачком говору споменуо је и он небројено пута ријечи „слобода“ и „једнакост“.

Један бечки лист, који о нашем народу само онда коју добру проговори, кад му то случајно из пера испане, напомињући тај појав у Цариграду прије седам година, исповједа, да ће, како оне, тако и данашње роформе турске проћи.

Турска није један пут обећала „слободу“ и „равноправност“ својим народима, али никада није своје обећање испунила. Турска их не може ни испунити, јер су немогућне реформе у њој. Главна сметња, која стоји на путу да народи данашње турске државе дођу до „слободе“ и „равноправности“, то је сама — Турска. Кад ње нестане, онда ће настати „слобода“ и „равноправност“ народима Турске. Бечки лист не види другога начина, да ови народи дођу до тога, до самопомоћи, т. ј. да сами себи извојују „слободу“ и „равноправност“, што је једино борбом против Турске могућно и коначном побједом ње.

Мора нам пријатно звонити у ушима овакав глас из табора, који нам није допуштао, да га пријатељским сматрамо.

А од куда, тако изненадно, потиче тај глас? Је ли из љубави према народу нашем? Ни најмање. Ми би смо рекли, с увјерењем, да се нимало неварамо, да је тај глас изазвао данашњи положај ствари.

Од реформа, које је сама Турска истакла, нема ништа. Не устали народ, него саме силе нашле су да су оне недовољне, и за то су предложиле порти своје реформе. Ове опет, да не говоримо ништа о устанцима, неће сама порта. Каже се, да их она неће ни просто да прими, а о гаранцији, да ће их испунити и одржати, коју силе ишту, неће ни да чује. Кад их Турска не прима, ни силе не могу ништа против устанка предузимати, јер су чим и нашто да зову народ на мир?

И из таквијех ето околности изводе људи, и они који нијесу ствари устанка наклоњени, да оне године неће никако моћи бити параде у Цариграду, каква је била она г. 1868, јер се непогађају ни усташи с Турском ни Турска са силама, и долазе до закључка, да самокомоћ незадовољнога народа једино одлучује, т. ј. да ће народ наш морати продужити борбу с Турском. Ово прорицање неби ни мало изазвало забринутост међу устанцима, а по свој прилици, испунили се, учинило би, да се порта не мора више бринути о „слободи“ и „равноправности“ својих народа.

ЛАЖИ.

3. Фебруара (по н. к.) телеграфано је из Дубровника у Беч, а из Бечa на све стране, да је готова — „конвенција између Турске и Црне Горе“, која овако гласи:

„Кнез црногорски ускраћује устанку сваку активну и пасивну помоћ од стране Црногораца; употребљује свој уплив код усташа херцеговачкијех, да мир поврати и да све воће устаске оружје положе.

„С друге стране порта изјављује: да ће Црној Гори уступити од Херцеговине: Бањане, Зупце и Суторину, а од Арбаније: пристаниште Спич са цијелим простором све до границе црногорске.

„Преговори о томе вођени су на Цетињу између 28. и 30. Јануара (по н. к.) преко турског изасланика. Да се са свијем закључе, премјешта се поради тога до који дан гувернер Али паша из Мостара у Требиње. Консуларски изасланици такође ће се премјестити у Требиње“.

Тако гласе телеграми и они се свршују с примјетбом: „да су Славени, особито усташи, ужасно узбуђени и огорчени. Неки воће устаски протестовали су против свакојег даљег мјешања Црне Горе у ствари херцеговачкој и заклели се, да ће продужити борбу и против саме Црне Горе“.

Нашем свијету доста је, да само ово прочита, па да види, да је све ово проста, неотесана лаж, тијем више и прије, што смо ми већ у прошлом листу јавили о доласку и мисији турскога посланика, г. Кечете, на Цетињу. Но кад се ипак ова ствар у са свим противном смислу у свијет протурује, и ми ћемо, и ако на то нијесмо помишљали, опет о њој само једну још рећи.

Ми смо у прошлом листу кратко јавили, да је посланик турски молио владу црногорску, да посредује, да свој уплив употреби у Херцеговини да би се устанак угушио, и да је влада кнеза Николе ту молбу одбила. Казали смо онда, да смо то поуздано дознали, па и сада отворено кажемо да је то чиста и права истина. Но горњи телеграм каже још и то: да је Турска нудила Црној Гори и награду за ону услугу, и неко крајеве Херцеговине и Арбаније. Ако је и то истина, онда они смутљивци и нехотице подижу још више част и славу Црне Горе, пред „Славенима и устанцима, који су ужасно огорчени“, пошто је извјесно, да је Црна Гора одлучно одбила молбу Турске, дакле и те понуде.

Кад смо јавили прошле недјеље о доласку и послу г. Кечете на Цетињу, ми смо се били задовољили само с тијем да забиљежимо факт, и да кажемо, да је залуду долазио. Нијесмо, као што би можда други на нашем мјесту чинили, ударали у сва звона, иако је Црна Гора доживјела тријумф, да је Турска моли. Турска, која је велика царевина, да моли малу Црну Гору, коју она није никада као државу ни признати хтјела. Карактерна озбиљност црногорска није нам допустила, да се пустимо на то поље безпосличења. Црна Гора вазда се само дјелима и на послу дала и даје чути.

То зна прелијепо наш народ. За то и не намјењујемо њему ове ријечи, него онијема, који овакве грубе лажи простиру у свијет и кажемо им чисто, бистро: јадници! Заиман се трудите, да осумњичите Црну Гору пред народом српским и код браће и пријатеља његовијех. Што ће те год рећи против Црне Горе лаж је, а да истинито што рђаво о њој рећи могнете, то нећете никад дочекати. Црна Гора, борбом својом кроз вјекове, није извојевала још, што жели и хоће да извојује, али је стекла части и славе, која се само с поштовањем и дивљењем спомиње, па ту част и славу доиста неће жртвовати никад, ником и ништа, јер је она ослонац сретне будућности народње, у којој ће она тек доћи на врхунац свој.

Није ово први пут, од како је букнуо устанак херцеговачки, да се износе овакви гласови о Црној Гори. Али и неизносе се они за то, што би им дао повода какав год корак Црне Горе противан интересима народа нашега, нити их износе пријатељи среће народа нашега. Напротив носиоци овијех лажи одметници су и непријатељи народни, и што виде данашњи углед, значај и моћ Црне Горе и држање, које одговара имену њеном, увјерењу и уздању народном, прихваћају се с тога потварања и лажи, оружја, достојна онаквијех подлаца, али и немоћнога, као што су и сами немоћни. Оно, што говоре о Црној Гори, то би они свим срцем желили, да буде. Они би хтјели да се Црна Гора погађа с Турском, па и више добила, него што сад кажу, и желили би, да у „Славенима и устанцима завлада огорченост“ против ње, и радовали би се, да народ и у Црну Гору изгуби уздање, да би могли онда ликовати над пропашћу народа српскога. Али то никад ни до вијека неће дочекати.

Црној Гори је светиња славно име њезино и срећа свега народа српскога. У тој срећи, а не у својој користи живи она. И она је чувала и чуваће ту светињу, а народ јој је вјеровао и вјероваће увијек, и презирао је и презираће вазда овакве и сваке лажи.

ДОПИСИ.

Из ТИШКОВЦА, 11. Јануара. — Тамам данас неколико друга из овдашње чете наше пођоше караули код манастира Хрмања да са тамошњим Турцима негдан подјеле. Чим оно 18 Турака, што су у караули били, спазе наше другове, умакну из карауле оставивши у истој неколико кабаница и хране. Другови наши ударе за њима у пећеру и пошто повалише двојицу врате се к караули, коју поштено запале присвојивши себи све што у њој нађоше. Од дана на дан очекујемо нешто крупнијега; јер наши другари који се сваким даном све то више умножавају говоре, да у миру даље неће стајати па ма сви изгинули. Ето дакле идемо да видимо а ви се надајте, до који дан што нова чути одавде, као и са других страна.

Мал незаборавих јавити вам и то, да је пригодом оном, кад је караула код манастира запаљена, срушен од стране четника и један повелики турски мост на Унцу.

ДОГАЂАЈИ У СВИЈЕТУ.

Последњи телеграми јављају да је 20. о. м. предлог гр. Андраша предат порти. Ми они

већ вијеће каво јевропско јавно мишљење суди о овом дипломатском кораку. Говорило се у најглавнијим новинама, а то мишљење још се и сада држи: да порта неће усвојити онај предлог и да саме силе неће живо препоручивати порти, а ако би најпослије порта и примила га, да ће онда силе захтјевати од порте гаранције, да ће изложене реформе увести и одржавати и онда о то ново питање, да ће се ипак дипломатски преговори с портом разбити. Ево још који дан, па ћемо вијети, што ће у истини од свега тога бити.

Из Цариграда јављају „Тајмсу“ вијест врло неугодну по све власнике турских државних папира. Господар вјерних спада такођер међу вјерне државе, који имаду сумњиву срећу, да га имају за свога господара. Како „Тајмсов“ извјеститељ јавља, Султан с свом силом захтјева, да му се исплате потпуно и у готову камате за његових 8 мил. фунти штерлинга, које је позајмио држави, дочим се прости државни вјеровници морају задовољити с половицом камата са купуном од сумњиве вриједности

Из Србије са скупштине народне доносе потоње новине овај извјештај:

У сједницама, које су држане од нељеље амо, претресан је буџет министарства финанције, који је већ довршен у свима позицијама, изузимајући позицију о Крупњу, која је остављена да накнадно ријеши. Послѣ се предузео буџет за министарство војно, који је предложен у 10.346.866 гр. п. Мањина одборска сматра, да јој је дужност обавјестити скупштину, да се смањивањем неких позиција може уштедити на четири милијона и неколико стотина хиљада гр. п. Радоња Недић пријети, да мањина није требала овђе никаква засебна мнѣења да даје, јер што се војног буџета тиче, ту треба још и више дати, ако се само неће на народ прирез ударити или шта из касе узети, него ако се може извршити оним, што је већ уштедјено. Балаитски прихвати: Сад је настао тренутак да покажемо цијеломе свијету, да смо свјесни, да се можемо споразумјети у нашем животном питању, те да засвједочимо свима и свакоме, да водимо рачуна о догађајима, који су нам већ на прагу, да у нама куцају српска срца за остварање нашег великог задатка. Питање о војном буџету стоји у свези с великим догађајима, и за то хајде да га, као што је влада предложила, сви једногласно усвојимо. На ове ријечи диже се бурно одушевљење. Посланици устају и кличу: „Хоћемо! Хоћемо! Хоћемо! Усваја се! Одобрава се“! Само Адам Богосављевић, Благоје Божић и Никола Крупежевић вичу: „Не ћемо“! Али одушевљење народних посланика одржа побједу. Влада је оставила вољи посланика да ријеше буџет како хоће, а она на њену вољу простаје. И с одушевљеним усклицима би буџет за војно министарство једнодушно без икакве дебате одобрен. При тим усклицима и сједница се у 8 сати у кече завршила.

Данас је између осталог предузиман предлог министра војног о завођењу школе, у којој би се усавршавали старјешине народне војске, а народни војници спремали за старјешине. Одбор је овоме додао да чиновници народни војници у овој се школи спремају само за интендатуру, комесарство и администрацију народне војске, чиме би се искључивали од старјешинства у војсци. Дуго се о томе препирка водила, и на послетку је већином гласова ријешено под одборском предлогу.

Румуњска народна скупштина послѣ кратког одгођења наставила је опет своје сједнице, са врло озбиљним радом. Влада јој је поднијела многе законске предлоге, међу којима је на првоме мјесту захтјевање ванредног кредита министарства војеног у суми од 5,600,000 леја. Захтјевајући то министар војени изјавио је, да хоће румунску војску да стави у потпуну ратну спремност. За исте новце има се узети ратне муниције имају се уредити амбулансе и набавити остраге. Румунска инфантерија наоружана је сада са три система пушака, те влада хоће сада да деде свима једнаке пушке. Даље хоће да набави топова. Још је изјавио војени министар, да су кнез и влада, ушљед растућих заплета на истоку предузели са свим опредјељену политику. Румунија неће Турску напасти, али ће чувати своју неутралност и ако затреба и с оружјем је бранити. Неће дакле допустити ни другој којој сили да јој границе повриједи. Ово изјашњење било би важно у погледу руске војске, која, кад би на Турску пошла, нема другог пута копног него преко Молдавије или румунске Бесарабије. Но данас не може се помислити, да се Румунија оружа против Русије и то из много разлога, а најприје за то, што Русија ни чим не показује, да мисли кретати своју војску. Оно што се недавно писало о прикупљању руске војске у Бесарабији, биће измишљено, јер тамо нема више од четири регименте, а то је обични број. У истој сједници искао је министар, да се пише у војску још 15.000 момака.

Значајан је и законски предлог министра финасије, по коме се у будуће имају румунски новци са ликом кнежевим ковати. И овај предлог и онај министра војеног, поздравила је скупштина са највећим одушевљењем. Прије шест година Румунија је прве новце ковала са ликом кнежевим, но Турска је протестовала као и против увођења ордена, које је Румунија такође почела правити; онда је Румунија порти попустила. Но сада као да хоће да присвоји себи ова суверенска права по сваки начин, држећи да је томе згодна прилика данашње стање Турске, због чега се сигурно и чини, да се и о војеном спремању њезином данас чује.

Грчки министар вањских послова управио је окружницу на све дипломатичке заступнике грчке краљевине, у којој се наваћају разлози, с којих је грчка комора ставила под оптужбу Булгарисово министарство. Овој је окружници сврха, да се побију осваде иностраних новина, које су приписивале особном непријатељству и странчарству, што је било једино дјело праведности грчке коморе.

„Жур. де Ст. Петерсбург“ примјећује овој окружници, да се њом неће краљевини грчкој повратити мир, којега толико треба; неће се њом такођер ни код грчкога народа ни код иноземства повећати вриједност инштитуција, што су их странке у Грчкој редом злоупотребиле.

Поводом отворења инглешкога парламента очитује „Тајмс“, да кабинет може с пуним поуздањем ступити пред парламенат да се нетреба бојати, да ће му се положај уздржати. У погледу најважнијих питања вањске политике, пишу „Тајмсу“: Истина, да је подрован темељ Јевропе, а обзор да покривају бурни облаци. У Турској и Египту сбивају се промјене неизмјерне важности. У погледу обадвију земаља очекује се од владе, да ће разјаснити своју политику. Какав ће успјех имати какав непријатељски предлог, о томе нема никакове сумње, пошто је влади стална већина на расположењу, а земља је сама одобрила поступак владе у погледу једнога и другога питања. Заступничка ће кућа сигурно подупирати владу.

ПРЕГЛЕД НОВИНА.

Још непрестано са сваке стране и на сваки начин говори се о ноти Андрашовој и раду сила у Цариграду. И орган кнеза Горчакова „Журнал де Ст. Петерсбург“ рекао је сада своју. Чланку томе даје се велика важност највише због ријечи о самој Русији. Напомињући, „да реформе турске, и ако се о доброј намјери њиховој не може нико сумњати, нијесу ипак довољне, да мир у побуњеним провинцијама поврате и да силама виши интерес мира налаже право и дужност, да само нађу успјешнији начин, пошто су турски покушаји реформа вазда неостварени остали, „Ж. де Ст. Петерс.“ мисли, да ће висока порта са захвалношћу примити непристрасне савјете сложнијех сила, које хоће, да одрже мир и да одклоне од отоманскога царства озбиљне заплете. „У сваком случају чини нам се, да ово сретно постигнуто споразумљење кабинета у овом питању, које их је прије увијек раздвајало, опредјељава смисао изјаве, која је прије два мјесеца у званичном објавитељу руске владе изишла. *Данас ће јасно бити, да није руска влада била, која је ишта напустила од својих традиција у источном питању*, него је Јевропа *одрекла се неправедног сумњичења, које је гојила према тој политици, која је некористољубље и лојалност високопоштовала и с њима се здружила.* То је, по нашем мишљењу, најважнији резултат садашње кризе и најбоље јамство за то, да ће се иста у интересу свијех повољно ријешити“.

С овим, примјећује „Политик“ потврђује се с најкомпетентније стране, да Русија није напустила своју источну политику, и да споразумлење међу трима царевима само дотле постојати може, докле Русија своју вољу неиспуни.

„Франк. новине“ у допису из Лондона пишу:

„Конзервативни „Стендер“ каже да је добио задатак, да правда понашање владе у обзиру Андрашијеве ноте и према изразима неких листова као „Морнинг-поште“ и т. д. и да докаже, да се ријешењу владе не може приписати она важност коју су јој ови листови дали. Корак нашег кабинета — каже чланак — не значи даље ништа, него да влада одобрава реформске предлоге Андрашија, који су у главном као и Султанови. Инглешка се пак није везала за оне даље планове, који неки наши другови Аустрији и Русији приписују. Инглешка неће дјело, које је прије двадесет година онако скупо стекла, да уништи и одлука кабинета најпосље на то иде да Инглешка порти јасно разумјети даде, да обећања Султанова жели вијети остварена. Тек онда, кад се нота преда, осјетиће се тешкоћа задатка, који је гроф Андраши себи поставио“.

— Из Бугарске јављају „Пол. кор.“: „Има неколико дана како непрестано стиже многа турска војска у наш вилајет. Као што се овђе говори, издао је серашћер наредбе, да се до 1. Марта знатна војна сила концентрише у Дунавилајету. Због тога пролаза и одлаза и уконачења војске пати јако овај народ, који је и без тога врло осиромашио. Сјечано проглашење нових реформа није баш ни мало промјенило јадан положај ове провинције. Пореза се исћерује тако крвнички као никада прије. Сада има да се плати од текуће и заостале порезе до 500.000 дуката, и из Цариграда стигла је заповјед, да се то безусловно мора утерати. А народ баш никако није у стању, да смогне тај терет. Порежије пак не питају много, него продају што нађу: хаљине, обућу, посуђе, живину, марву, свиње, у кратко: све и последње испод покта, што се затекло у раје. Осим тога Турци напаствују жене, дјецу, људе и кога год стигну од Хришћана.

— „Граничар“ има ове вијести из Београда:

Са Дрине од прије неколико дана јављају, да су турски војници прешли српску границу, да по своме обичаји пљачкају. Па кад су осјетили српску стражу а они онда чинили се невјешти, зашто су прешли, него запиташе српске стражаре: шта има ново у Србији? Кад су им ови одговорили, да нема ништа ново а они онда рекоше да је код њих добро, (?! Ур.) јер је неколико табора војске приспјело, да се крену на Црну Гору. На њу се вели цар у Стамболу ужасно расрдио и заклео се овим ријечима: или ћу Црну Гору задобити или више неће царовати у Стамболу. (Догодиће се по свој прилици ово друго „пречувствије“ султаново. У осталом да хоће мују ђаво навести на танак лед да пође на Црну Гору, да тако да мује постане избавитељ Српства! Ур. „Гран.“)

— Мариновић налазећи се у Риму: учинио је подворење италијанским министрима да би „опипао пулс“: какав би положај знао да према Турском и Србијом. Али се није користио. Турском консулу бављење Мариновићево у Риму дало је повода, да потражи објашњење италијанске владе. О чуда!

— Турски војни хинистар наредио је да се војска из турских провинција има кренути српско-бугарској граници.

— „Обзор“ у чланку „Још је вријеме“ говорећи да није све чињено, што је требало, за ослобођење нашега народа у Турској овако завршује:

„Но још је вријеме. Још није ђурђев данак, још гора није пролистала. Још је времена чете сабрати, још је времена новца сакупити. Још се на херцеговачким брдима и пољанама света крв пуши; још јуначке чете нијесу бојишта оставиле.

Али више ни часа часити несмије се. Велики су народи постали великим жртвама, које су у згодно вријеме положити знали и хтјели. Никада згоднијега времена није било. Свијет очекује јуначка дјела, па ће им пљескати и они наповон, који од тих дјела зазиру. Не буде ли дјела, у мнѣњу јавном превладати ће они, који желе ропство убоге раје. Једно или друго.

Избор није тежак“.

Све новине аустро-угарске и, може се рећи, без разлике на народности и странке говоре са искреним саучешћем и великим поштовањем о Деаку, за којега смо већ јавили, да је умро. Мађарски народ оплакује у њему свога највећег родољуба, а Угарска првог државника. Он је створитељ данашњега политичног положаја угарске државе и њезиног савеза са Аустријом. Ако нам вријеме и прилике допусте, вратићемо се на његов знаменити јавни рад. Овђе доносимо бљешке о његовим последњим часовима:

Више од двије године био је Деак болестан. Болест му је потјецала од срца, од задухе те је успркос најбољој љечничкој његн мало по мало крјепко тјело Деаково са свим схрвало. О новој години, кад је депутација заступничке куће дошла по обичају честитати му, Деак, примивши је у својем наслоњачу, у којем је и спавао; јер болест му није допуштала лежати на постељи, могао је депустацији само туробно љубезним погледом захвалити се на честитци. Који су га тада виђели, знали су, да ће сирт трудне очи на скоро заклопити. У новинама изражавала се ипак до последњега часа нада, да ће болест окренути на боље. Публицисте варали су сами себе, — да ли и њега, то би то знао.

Од задњега понеђељника није већ нико двојио, да је катастрофа са свим близу. Од тога дана није Деак више никакве хране могао узети а силе су га почеле на очиглед ове то већма издавати. Глас му замрје са свим у грлу, несвјестица остављаше га само на часове, грозница хваташе га без престанка. Већ ноћу од четвртка на петак било му је тако позлило, те су се бојали сваки час, да ће издахнути. Госпође Верешмартова и Селова, супруга министра финанција, у чијем је стану Деак последњу годину дана боловао, бјеху читаву ноћ код њега. Пренув се по кад што од несвјестице, погледао би, као да нешто пита, око себе. Према јутру од петка заспи, те спаваше четири уре. У 10 ура пред подне пробуди се и заиска плочу, на којој је написао, кад би шта желио. К. Сел пружи му плочу, а Деак, питаше за неки лист. Лист није био од никуда стигао, те се чини, да му је памет била већ мутна. За час потражи опет плочу. Хтједе опет нешто да напише, али прсти му бијаху се већ укочили. Покуша неколико пута, али сваки пут заван. Каке се чини хтјео је да напише последњу своју вољу.

У 11 ура попадоше га грчеви из нова. Љекар др. Ковач, који је уз болесника без престанка сједио, пошаље одмах по министра Села, који се је налазио у заступничкој кући. Будући да се разсправљало баш његов предлог, а он из сједнице морао отићи, би сједница на једну уру одгођена. Глас, да је Деак на умору, обузе читаву кућу жалошћу и тугом. Многим пробише сузе, многи потекоше пред стан Деаков. За тога борио се Деак с душом. Сједио је непомично у својем наслоњачу, дочим му је љекар гријао руке. Пријатеље, што су долазили у собу, препознавао је, те им погледом хвалио. Даде за тим донијети свезак писама, те га изручи Вели Верешмартију. За тим паде опет у несвјест. У 1 уру по подне дође к болеснику министар-предсједник К. Тиса. По том заспе болесник. У 2 уре по подне пробуди се и заиска јухе, које нешто окуси.

Било поче му јаче куцати.

Око 6 ура повратише се грчеви. Од 7 до 10 сједио је Деак непомично у наслоњачу. Погледао би кад кад на улазеће, те се је чинило, као да их позна. У 10 ури попаде га од болести узрујаност, која до последњега часа потраја. Ману руком, нека му доведу дворкињу. Кад је ушла, показа Деак на ноге, хтједе рећи нека му их изнова завије. Др. Ковач, који је многе ноћи над Деаком пробдио, клече одмах и сам зави болеснику ноге. То је трајало по уре. Кад је љекар био готов, захвали му болесник погледом. Одмах за тим паде Деак у наслоњач натраг, а црте на лицу му показиваху, да га болест јако мучи. Др. Ковач пружи му одмах лијек, али Деак заклима главом, да га неће. „Куме“, — тако је др. Ковач звао Деака. — „узмите, то су оне добре капљице, од којих грчеви престају“. Деак узе ожицу с капљицама у руку, донесе је дрхћући до уста, али љекарију не могаше више попити. Ожица му испаде из руке, он паде у наслоњачу натраг, поче хропити и за час бјеше мртав. На звонику свеучилиштне цркве, што се налази према Селову стану, одбило је управ три четврти на једанајест.

Деак није се пред сирт причестио, како је био глас. Ипак ће бити, да се је исповједио. У прошлу суботу дао је наиме дозвати к себи бискупа Хијацинта Ронаја, рекавши при том: „Не ваште га мој разум, већ моје срце“. Ронај дође и остаде код болесника по уре.

Међутим оставио је Деак опоруку У петак у јутру заиска папира и написа у њему последњу своју вољу. Рука му је дротала тако, да је с неколико редака испунио све четори стране листа. У тим редцима бијаху двије мисли. Једна је та, да Бели Верешмартију повјерава управу своје имања, те га упућује, да дугове, ако би их још било доћи, а додатак, ако би шта већ остало, да окрене на добротворне сврхе. Другу мисао, вели „Хон“, да му дискреција налаже, сачувати.

Осим 2000 форинти, што је од своје ренте и заступничких сједница приштедио, бити ће, да Деак није оставио никаква имања Своје обитељско добро у Кехлиди, неимајући никога од својега рода, продао је он пред више година грофу Стјепану Шењеју за годишњу ренту од 600 дуката, о којој је и живио. Доходак његов није дакле био знатан, но како је Деак чедно живио, он је ипак насмагао толико, да је могао дарежљиво подупирати како добротворне заводе, тако и поједине убоге, који су у њега тражили помоћи.

Покојнику снимљен је образ у садри, те ће се мртво тјело балзамовати“.

БУЏЕТ СРБИЈЕ

за год. 1876 како га је народна скупштина ријешила:

Приходи. I. Непосредни данци: 1) грађански 20,416,392. 2) бећарски 66000 и 3) харач од Цигана који се скитају 10,000, — свега 20,492,392 гр. п.

II Посредни данци: 1) ђумручина с узгредним тачкама 5.000.000, 2) трошарина 1.000,000, 3) регални данак на со 620.000, 4) регални данак на дуван 260,000, 5) регални данак на рудокопље 20,000, — свега 6,900.000 гр. п.

III. Таксе: 1) судске и полицијске 1.350,000, 2) канцеларијски приходи 400,000, 3) добошарина 103,000, 4) шумарина 32,000, — свега 1,885 000 гр. п.

IV. Привреда владина: 1) приход од државних добара 570.000, 2) интерес на новце 75,000, 3) приход државне штампарије 500,000, 4) приход економије топчидерске и држ. ергеле 39,000, 5) приход од пошта 320.000, 6) приход од телеграфа 370,000, 7) приход управе фондова и окружних штедионица 650,000, 8) приход од државног рудника у Крупњу 90,000, — свега 2,614.000 гр. п.

V. Приходи школског фонда: 1,540,000 гр. п.

VI. Разни случајни приходи: 1) наслеђа 10,300, 2) мангупи 45.000, 3) казне 170.000, 4) непредвиђени извори 1.600,000, — свега 1,825,300 гр. п.

Сав приход у скупу: 35.256,692 гр. п.

Расходи. I. Општи расходи: 1) цивилна листа кнез. 1.200.000 2) данак порти 2.176.255, 3) помоћ патријарху цариградском 5040, 4) народна скупштина 200.000, 5) државни савјет 401,600, 6) додатак предсједнику министарског савјета 12.000. 7) на пензионисање савјетника, министара и посланика, као и на министре и посланике на расположењу 40.000, 8) на пензионисање чиновника по свима струкама 45,000, 9) на аванзовање чиновника по класама, на периодичну повишицу плате професорима и телеграфистима 45.000. 10) на непредвиђене редовне потребе 200.000, 11) на изванредне потребе 900.000, 12) на пензије и издржавања 1,128.401, 13) на секретара кнежева двора 16.800, 14) на управитеља кнежева двора 9600, — свега: 5,382,696 гр. и 27 п. п.

II. Стручни расходи: 1) министарство правде и главна контрола 3,650.330, 2) министарство просвете и црквених послова 4.369.147, 3) министарство спољашњих послова 985.996, 4) министарство унутрашњих послова 6.778.948, 5) министарство финанције 2.006.528, 6) министарство војно 10.346.896, 7) министарство грађевине 1,286,361 и по, — свега 29,424,206 гр. и 25 п. п.

Сав расход: 34,806.903 гр. и 7 п. п.

Кад се од прихода у 35,256,692 гр. п. одбије расход у 34,806,903 гр., онда остаје вишка 449,788 гр. 33 п. п.

Потписаном одбору стигли су даље ови прилози у новцу:

Г. Константин Хајди из Биограда у банкноте фиор. 100.

Преко г. Васиљчикова комитети из Русије цекина 1200.

Опет од г. Васиљчикова од истих „ 733.

Преко москов. слав. благотв. комитета послао „дански комитет“ из Москве 10 кашуна различите робе.

Г.ђа Марија Михаиловна, удова државнога савјетника Каселева из Пензе, сукна комплетна 1011 лакта.

Одбор изјављује свима на овим милосрдним даровима најтоплију благодарност.

Цетиње, 30. Јануара 1876.

Одбор за страд. Херцеговине.

У броју 50. „Гласа Црногорца“ стоји у одборском извјештају сума од 550 ф. за ине браће Иванковића, што је погрешено. Ту суму заједно приложише ова браћа Срби из Карсон Ситу у Америци:

Г. г. Јован Милетић тал. 20, Јова Маркићевић 10, Томо Греговић 5, Михаил Памучина 5, Милош Иванковић 10 и 50 н., Сава Тановић 10, Мило и Иво браћа Греговић 20, браћа Иванковић 100, Крсто Јанковић 5, Сава Вуковић 10, браћа Илија, Милош и Ђуро Перазићи 50, Мићо Станишић 10, Сава Петровић 10, Михаил Пламенац 10, Васо Медиговић 10. — Свега талијера 285.

ПРИЛОЗИ ХЕРЦЕГОВЦИМА У ЦРНОЈ ГОРИ.

Дупило.

(Продужење).

Капетан Мило Радов ф 8, поп Филип ф 8, поп Митар ф 8, поп Јоко ф 4, Јокица Марков ф 4, Вукале ф 2, Петар Турчинов ф 2, поп Петар ф 4, Ђуро Думезин ф 2, Марко Николин ф 2, Петар Томашев ф 1, Никола Савов ф 1, Митар Станишин ф 1, Иво Јошов ф 2, Марко Јокалев ф 2. Саво Јокелин ф 1, Мило Којанов ф 1, Перко Којанов ф 1, Андрија Маркишин ф 1, Јоко Иванов ф 2, Никола Маркишин ф 1, Стеван Милошев ф 2, Јошо Милошев ф 1. Јошо Крцетин ф 1, Матијаш Валићев ф 1, Иво Маркишин ф 2. Којица Маркишин ф 1, Лука Савов ф 1, Томаш Маретин ф 1, Богдан Маретин ф 1, Марко Иванов ф 1. Перо Мрђенов ф 1, Ивана Маркова ф 2, Стана Илина ф 1, Давина Митрова ф 1, Марко Дедин ф 2, Ђуро Јованов ф 2. Никола Јованов ф 2, Иван Митров ф 1, Којица Марков ф 2, Саво Марков ф 1, Богдо Марков ф 2, Митар Марков ф 1, Вукале Бадаров ф 1, Мило Богдов ф 1, Андрија Богданов ф 1. Томо Савов ф 2, Стефан Перов ф 1, Митар Станишин ф 2, Јоко Станишин ф 1, Саво Ников ф 2, Ђуро Перов ф 1, Никола Андрин ф 1, Ђуро Шутов ф 1, Марко Шутов ф 2, Саво Лукин ф 2, Илија Марков ф 2, Нико Станишин ф 1, Богдан Јовов ф 2, Мило Нешков ф 1, Андрија Ников ф 1. Марко Ников ф 1, Саво Мићунов ф 1, Ивана Савова ф 4. поп Лука ф 6, Јоко Симонов ф 2. Илија Бошков ф 1, Гошо Драгов ф 1, Филип Марков ф 2, Лука Богданов ф 2, Марко Томашев ф 1, Андрија Маркишин ф 1, Мило Нешков ф 2, Стеван Јоков ф 3, Саво Белов ф 1, Јошо Белов ф 1, Иво Андрин ф 1, Андрија Петров ф 1, Лука Иванов ф 2, Илија Иванов ф 2. Андрија Перишин ф 1, Лука Перишин ф 2, Богдан Јокичин ф 2, Перо Шутанов ф 1, Томо Андрин ф 1, Драго Перишин ф 2, Илија Павићев ф 1, Марко Митров ф 2, Ђуро Белинов 2. Стеван Ђуров ф 2. Ристо Савов ф 2, Никола Богданов ф 1, Ђуро Белов ф 1, Иво Божов ф 2 Никола Матолов ф 2. Мило Илин ф 1, Петар Илин ф 1, Перо Лукин ф 3, Нико Томашев ф 1, Никола Машанов ф 2, Јоко Митров ф 20, Јоко Лазов ф 12, Митар Богдов ф 4, Јоко Стјепов ф 4, Марко Јоков ф 4, Ђукан Вуков ф 4, Саво Андрин ф 4, Михајил Митров ф 2, Стево Јоков ф 2. Нешко Шутанов ф 1, Ђуро Богдов ф 1. Марко Милов ф 1, Саво Ђуров ф 1, Туро Маркишин ф 1, Јоко Давидов ф 4, Нешко Ђуров ф 1, Нешко Ников ф 1, Стево Томов ф 2, Перо Богдов ф 1, Андро Мргудов ф 1, Мило Ивов ф 1, Нико Ивов ф 1, Јоко Ивов ф 2, Саво Богдов ф 1, Мило Богдов ф 1, поп Иво ф 8, Мило Јокичин ф 1, Петро Маркишин ф 2. Нико Белов ф 4, Вукале Белов ф 4, поп Мато ф 2, Шуто Белов ф 1, Јоко Белов ф 1, Вукале Савов ф 1, Марко Андрин ф 4, Богдо Филипов ф 1, Андро Ђуров ф 2, Петро Ђуров ф 1, Саво Живанов ф 8, Марко Ников ф 2, Нешко Ивов ф 2, Нешко Ников ф 1, Стево Ников ф 2, Крсто Ников ф 1, Нико Стјепов ф 1, Митро Стеванов ф 6, Петро Којов ф 4, Саво Вукалов ф 4, Гашо Филипов ф 1, Туре

Станков ф 4, Нико Митров ф 2. Ђуро Ивев ф 1, Пеко Јоков ф 1, Нешко Петров ф 4, поп Мићо ф 8, Илија Милов ф 1, Андро Ников ф 4, Петро Андров ф 2, Илија Попов ф 1. Ноко Митров ф 1, Војица Андрин ф 1. Нешко Јоков ф 2, Станко Ђуров ф 1, Нешко Ђуров ф 1, Иво Белов ф 1, Нешко Кујанов ф 1, Пеко Васов ф 1, Стана Андрова ф 2. Крстиња Петрова ф 1, Мара Ђурова ф 1, Крстиња Илина ф 1. Гордана Јовова ф 1, Андријана Томова ф 1. Нешко Станишин ф 8, Шкрљо Томашев ф 4. Јоко Марков ф 1, Никола Илин ф 2. Мило Нешков ф 1, Саво Иванов ф 1, Јоко Иванов ф 1, Стево Ђуров ф 4, Лазо Ђуров ф 2.

(Продужиће се).

ЦЕТИЊЕ, 31. Јануара. — Предсједник интернационалног комитета у Женеви друштва „Црвени крст“ за негованје рањенијех и болеснијех војника, г. Моајније телеграфски је поздравио са најтоплијим жељама установљење друштва „Црвени крст“ у Црној Гори преко г. Хумберта изасланика друштвеног, који га је о томе извјестио. Међутијем и управни комитет нашега друштва већ је писмено доставио централном комитету женевском, да се друштво образовало и посло му је свој штатут у француском преводу.

— Сва мјеста у овдашњој болници испуњена су рањеницима. С тога су приређене још друге двије куће и у њима су смјештени рањеници, који у болници не могу стати. Тако исто на Грахову уређена је, поред постојеће, још једна болница.

НОВОСТИ.

Аустрија. — Поговара се о промјени министарства и бечкога и пештанскога. О Тиси, предсједнику уг. министарства каже се, да хоће да одступи, јер не може да изглади са ревизијом погодбе с Аустријом.

Из Трста телеграфају, да је аустријска ешкадра под командом подадмирала Бара пошла у Клек, а узрок се наводи тај, што су турски ратни бродови код Клека пуцали с аустријске воде на усташе.

Румунија. — Народна скупштина 21. о. м. вијећала је у тајној сједници о унапредном кредиту министра војеног за наоружање војске. Још се незна закључак.

Турска. — О предлогу гр. Андраша, који већ предат порти, лознаје се, да садржи овијех пет главнијех тачака: Слобода вјероисповједи, промјена десетине, олакшање земљедјелства, употребљење једнога дјела прихода побуњених провинција на домаће потребе и постављење једне мјешовите, из Мухамеданаца и Хришћана, комисије, која ће мотрити над вршењем реформа.

Србија. — Народна скупштина закључена је 21. о. м. по подне књежевским указом, који је предсједник мин. прочитао.

Телеграфају нам из Београда ово: у прошлу недјељу држан је парастос војводи Максиму Бећевићу. Служио је митрополит. Саучешће народа неисказано.

Босна. — Из Костајнице телеграфају 22. о. м.: посебна комисија констатовала, да је царска турска војска провалила у аустријско село Добретин похарала га и људе масакрирала.

У бој код Добретина и Тополе усташка чета растјерала 2000 Турака, мртвих 35, рањених 47; међу погинулима су спахије Авдагић и Топчагић. Усташа 3 мртва, 3 рањена.

Из Старе Градишке телеграфају: 20. о. м. бој између усташа и Турака на Ерцегову Столу под Мотајицом, трајао је 7 сати. Турци умакоше оставивши 20 мртвих а више рањених. Усташе 2 мртва, 7 рањених.

ОГЛАСИ.

„РАДОВАН“ илустровани лист за поуку и забаву српске дјеце.

Како се и у нас од скоро поклања више пажње писању и растурању књига и списа за српску дјецу и младеж, која није дорасла да се може користити књигама и листовима што се пишу и издају за одрасле читаоце, а и са више стране позвани и ободрени рјешисмо се, да покренемо лист који ће стално доносити градиво зарад корисне поуке и здраве забаве српске дјеце. Ради смо даље да тим листом приберемо у једно коло све писце, који су вољни да пораде око развитка наше дјечије књижевности, па да радом тим садимо вријне у млада срца и богатимо ум дјечији корисним знањима у лакој и пријатној одјећи; да тиме потпомажемо школу и породицу у позиву да у кољену што дорастује одгоји честите синове и кћери свога народа, овијенене свим људским врлинама.

„Радован“ ће дакле изићи по српским крајевима и приказиваће се српској дјеци као гост из даљине, који се подигао да их забавља, поучи и обрадује, лепим приповјеткама, бајкама и причама, корисном поуком, веселом пјесмом и игром, досјетљивим загонетками и забавним питалицама.

У то име доноситће „Радован“ у реченом садржају: лиоке и животописе знатних српских људи и жена, јунака и јунакиња, слике, описе и поуке из природе и људске радиности, слике и описе српских крајева, знатних градова и мјеста, расвјетљавање српске пјесме лијепим сликама, у опште допуњавање сликама разумјевање поучно и забавно писање ријечи.

Слике и ликови у „Радовану“ биће умјетнички и чисто изведени, јер ће нам радити сви они умјетници, који су нам ове године украсили календар „Орао“. Уз те умјетнике задобили смо као сталнога сарадника за слике и ликове из српскога живота вјештога цртача у особи г. Миливоја Мауковића.

На поуци и забави у прози и стиховима радиће у „Радовану“ уз уредника као стални сарадници: Др. Ђорђе Натошевић, др. Змај Јован Јовановић, професори: Ф. Оберкнежевић, Владан Арсенијевић, Ст. Недјељковић, Милан Јовановић, А. Матић, др. Варађанин и Ал. В. Поповић, а стојимо у преговорима зарад сарадње са још неколицином наших пјесника и педагошких писаца.

Зарад општега знања изјављујемо једном за свагда у име своје и својим сарадника да они што пишемо ради поуке и забаве српске дјеце не грамзимо за лаворикама оригиналности. него ћемо тежити: да садржај у „Радовану“ буде здрава поука и корисна забава у лакој и лијепој српској одјећи а радо ћемо се у то име користити и производима дјечије књижевности свију народа, које само узумијемо и узмогнемо употребити на корист српске дјеце.

Својим забавним и поучним дјелом намјењен је „Радован“ свој српској мушкој и женској дјеци од 8—14 година.

Док не сазнамо како ће српски родитељи и српски дјечији свијет примити „Радована“, издаваћемо га за сада у мјесечним свескама. Свакога мјесеца изићи ће по једна свеска од два табака или 16 оваквих листи на овој финој хартији, повезана у лијепо илустроване корице са сличним насловом а у свакој свесци биће садржај украшен са 8—10 мањих и већих слика и ликова.

„Радован“ стоји за Аустро-Угарску 4 фор. годишње, 2 ф. на по а 1 ф. на четврт године.

За Србију 60 гроша чарш. годишње, 30 гр. на по а 15 гр. на четврт године; за Црну Гору и друге земље 5 ф годишње, 2 ф. и 60 новч. на по године, и 1 ф. и 30 нов. на четврт године.

Претплата се шаље администрацији „Радована“ у Н. Сад.

Претплату из Србије прима и књижара Вел. Валожића у Београду.

За уредно разашиљање и брзу обаву могућих рекламација постарали смо се нарочито и згодним начином.

Прва свеска „Радована за мјесец Јануар већ је ушла у посао, изиће и разаслаће се претплатницима до празника „Три Јерарха“; свеска за Фебруар изилази почетком идућега мјесеца.

Стоји много до живога одзива српских родитеља и осталих пријатеља српске дјеце, хоће ли „Радован“ бити стални гост у свакој српској кући — а да буде српској дјеци мно и лијеп гост, то ће бити брига свију оних, који ће радити зарад тога у „Радовану“.

Укусна израда задружне народне штампарије у Н. Саду уресиће облик листа и тиме, што ће се „Радован“ штампати са свим новим словима.

У Н. Саду у очи нове године 1876.

Стеван В. Поповић.
Власник и уредник „Радована“.

Сад је баш изишао из штампе „ЖИЖАН“ шаљиви илустровани календар за 1876 год. што га уређује Жижиног деде син (али нема и абуказемовог мисла)

Овај хуморо-сатирички шаљиви календар у којем има 20 које већих које мањих илустрација, може се добити по 50 новч. комад код Арсе Пајевића у Н. Саду. Ко поручи више од 10 комада, добиће га за 40 новч.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

на политички недјељни лист, који ступа у девету годину

„DER OSTEN“.

Ово је једини либерални њемачки лист у Бечу, који заступа автономију и народну равноправност и одлучно се заузима за Славене и Румуне. Такође доноси зналачке и истините извјештаје о одношајима на истоку.

„Der Osten“ даје читаоцима кратко све, што се догађа на пољу политике, трговине, вјештине и књижевности. Сувише постарао се и за забаву у безплатном прилогу, који доноси романе, новеле и т. д. са лијепим илустрацијама. Цијена је на годину ф 6, на по године ф 3, на четврт год. ф. 1 и нов. 50.

Die Administration des „Osten“
Wien, Türkenstrasse 9.

ОГЛАС.

СВИЈЕМА БОЛЕСНИЦИМА

спага и здравље без медицине и трошкова.

REVALESCIÉRE DU BARY из ЛОНДОНА.

Има већ 28 година како ни једна болест није кадра супрот стати деклинатној овој храни, која без медицине и трошкова лечи све боље у желудцу, живцима, грудима, плућима, устри, жљездама, слузним ожама, дисању, бубрезима и бјелици, као и туберкулозу, сушицу, сипњу, кашаљ, затвор, пролив, слабост, шуљеве, водену болест, грозницу, несвјестицу, конгестије, зујање ушију, бљување баш и за вријеме трудноће, сувоћу, мршављење, ревму, костобољу, бљедицу. — Извод из 80,000 цертификата од људи, који су се помогли међу којима цертификати од професора, г. Бенека, редов. д.ра Вурцера, професора медицине на марбуршком универзитету, медичког савјетника др. Ангелстајна, др. Пореланда, др. Камбела, професора др. Деде, др. Уре, грофице Кестлстјуарковице, маркизе Брехановице и многих других високих особа, свакоме ће се безплатно послати.

Кратак извод из свједочанства.

Број 64,210. Маркиза Брехановица 7 година патила је од јетре, не имала сна, дрктала на свима удовима, иршавила чаимида.

Бр. 79,810. Г-ђа удова Клемовица из Дизелдорфа, патила је од давнашње главобоље и бљувања.

Бр. 75,877. Флоријан Келе, ц. рк. чиновник из Будима, имао је запаљење плућа, несвјестицу и терет на грудима.

Б. 75,910. Г. Гавра Тешнер, ђак више трговачке школе у Бечу, боловао је од груди и живаца.

Б. 65,715. Г-ђица Монлујева није могла да једе ни да спава и иршавила је.

Више храни Revalesciere него месо и код одраслих и ђеце уштеди 50 пута више на цијени него ли у другим материјалима и јелима.

У плеханим кутијама: по фунта 1 ф. 50 н., 1 фунат 2 ф. 50 н., 2 фунта 4 ф. 50 н., 5 фуната 10 ф., 12 фуната 20 ф., 24 фунта 36 ф. — Пишкоти од revalesciere у кутија по 2 ф. 50 н. и 4 ф. 50 н. — Чоколада од revalesciere у прашку и таблицама за 12 шоља 1 ф. 50 н., за 24 шоље 2 ф. 50 н., за 48 шоља 4 ф. 50 н., у прашу за 120 шоља 10 ф., за 288 шоља 20 ф., за 576 шоља 36 ф. — Добити се може код Barry du Barry & Comp. у *Бечу* Wallfischgasse n.ro 8., у *Пешти* код Joseph v. Török; као и по свима варошима код добрих апотекара и дућанима; а бечка кућа шаље уз поштанску упутницу на све стране. Још га продаје у *Трсту*: Serravallo; у *Задру*: Androvič; *Рijеци*: Prodam. (1—27).

Уредник и издавац СИМО ПОПОВИЋ.

Штампано у државној штампарији.